

Asia: VN/35729/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaalihuoltolain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Muu

Lausunnonantajan lausunto

1 Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

Sosiaali- ja terveysministeriö pyytää lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaalihuoltolain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta (VN/35729/2023). Hallituksen esityksessä työllisyysalueen näkökulmasta merkittävin on kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain kumoaminen ja kyseisen palvelun sekä sosiaalisen kuntoutuksen sekä vammaisten työllistymistä edistävän toiminnan ja työtoiminnan korvaaminen työkäisten toimintakyvyn ja osallisuuden palvelulla. Kuopion työllisyysalueen lausunto annetaan kyseisen hallituksen esityksen tähän liittyvästä kokonaisuudesta.

2 Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti esityksen tavoitteista?

Toimintoja on syytä arvioida kriittisesti ja keventää siltä osin, kuin se on mahdollista. Myöskin päällekkäiset rakenteet on tärkeä purkaa sekä selkeyttää eri toimijoiden vastuita. Aikaisempi tuen tarpeen tunnistaminen on tärkeä tavoite, jotta päästäisi palvelujen oikea-aikaisempaan kohdentamiseen ja mahdollisesti kevyempien palvelujen piiriin.

3 Lausuntopalaute luvusta 1, onko erityistä tukea tarvitsevaa asiakasta koskeva pykäläesitys 5 a § kannatettava?

-

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

-

4 Lausuntopalaute luvusta 2, onko erillinen hyvinvoinnin edistämistä koskeva 10 a § kannatettava?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

-

5 Lausuntopalaute luvusta 3 - sosiaalityö ja sosiaaliohjaus: Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

6 Lausuntopalaute luvusta 3 - lapsiperhepalvelu: Onko ehdotus uudesta lapsiperhepalvelusta ja siihen sisältyvästä taloudellisesta tuesta selkeä ja toteutettavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

7 Lausuntopalaute luvusta 3 - Onko ehdotus uudesta työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelusta selkeä ja toteutettavissa oleva?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti?

Kuntouttava työtoiminta on ollut lakisääteinen sosiaalipalvelu jo vuodesta 2001 saakka. Palvelu on osoittanut lainsäädännön haasteellisuuden sikäli, että kyseistä palvelua ja palvelun järjestämistä on tulkittu aikoinaan kunnissa hyvin eri tavalla. Lisäksi myöhemmin lakiin kirjattu sosiaalinen kuntoutus osaltaan vaikutti palvelukokonaisuuksien rakentumiseen. Tästä syystä palvelujen selkeyttäminen on perusteltua. Palveluun liittyy kuitenkin paljon tekijöitä, jotka jättävät tulkinnan varaa ja epätietoisuuden siitä, miten ja millä tavalla palvelua tullaan tarjoamaan. Kuntouttava työtoiminta on ollut tiukasti säädelty palvelu, johon asiakkaalla on kriteerit täytettyään subjektiivinen oikeus, mutta tämän uuden palvelun toteuttaminen on määrärahasidonnainen. Tällä linjauksella ja ylipäätään jättämällä tulkinnan varaa palvelun toteuttamiseen liittyen, lisää se todennäköisesti palvelujen enenevää tarvetta työllisyysalueella. On syytä tarkentaa myös palvelun vapaaehtoisuutta suhteessa siihen, että se täyttää työssäoloelvoitetta ja on osaltaan monialaiseen työllistymissuunnitelmaan kirjattuna velvoittavaa - muutoin pohjalla on oltava asiakkaan halu osallistua palveluun.

Kriteerien tulee olla selvät, jotta asiakasohjaus eri toimijoiden välillä on selkeää ja sujuvaa. Kyseiselle palvelulle on määritelty kaksi tavoitetta – toisaalta avoimille työmarkkinoille pääseminen ja toisaalta osallisuuden vahvistuminen. Palvelujen tulee olla kuvattuina selkeästi tavoitteiden ja vastuiden näkökulmasta, jotta ns. eteneminen palveluissa on mahdollista toimintakyvyn kasvaessa. Tärkeä rooli on myös terveydenhuollon palveluilla, jonka osallisuutta olisi syytä painottaa. Eri toimijoiden välinen yhteistyö on edelleen ehdottoman tärkeää palvelun kohderyhmän osalta.

8 Muu lausuntopalaute lukuun 3?

On huomioitava, että kyseinen uusi toimintakyvyn ja osallisuuden palvelukokonaisuus on lähtökohtaisesti asiakkaalle vapaaehtoinen palvelu sekä määrärahasidonnainen, mikä saattaa vaikuttaa palveluun osallistumiseen. Lisäksi, koska palvelu ei ole työllistymistä edistävä palvelu, asiakkaille ei muodostu oikeutta kulukorvaukseen tai esimerkiksi matkakorvauksiin samalla tavalla, kuin vaikka kuntouttavan työtoiminnan aikana. Näillä saattaa olla vaikutusta asiakkaan sitoutumiseksi palveluun, ellei ne ole kompensoitavissa esimerkiksi lounaan tms. kautta. Tämä taas saattaa haastaa muiden palvelun järjestämistä ja niihin osallistumista, jos ”hyppäys” vapaaehtoisista osallisuutta edistävästä palveluista sanktioitaviin työllistymistä edistäviin palveluihin muodostuu liian suureksi.

9 Lausuntopalaute sosiaalihuollon toteuttamisen alkuvaiheessa: neuvonta ja ohjaus, vireilletulo ja sosiaalihuollon asiakkuus, yhteyden saaminen sosiaalihuoltoon ja tuen tarpeen arviointi (luvut 2 ja 4) Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

-

Perustelut tiiviisti?

-

10 Lausuntopalaute luvusta 4 – asiakassuunnitelma ja omatyöntekijä? Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

11 Lausuntopalaute luvusta 4 - erityistä tukea tarvitsevan lapsen sosiaalityöntekijän asiakasmitoitus. Onko ehdotus selkeä ja toteutettavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

12 Muu lausuntopalaute lukuun 4?

-

13 Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalityöntekijän erityiset tehtävät. Onko ehdotus selkeä ja toteutettavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

14 Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalihuollosta vastaava viranhaltija. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

15 Lausuntopalaute sosiaalihuollon asiakastietojen kirjaamisesta. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

16 Lausuntopalaute asiakasmaksuihin ehdotetuista muutoksista?

-

17 Lausuntopalaute muista säädösmuutosehdotuksista?

-

18 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten taloudellisista vaikutuksista?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti?

Kyseinen muutos palvelukokonaisuuksiin sekä uuden palvelun rakentaminen palveluja yhdistämällä vaikuttaa selkeältä hyvinvointialueen säästötoimenpiteeltä. Taloudellisten vaikutusten kuvaaminen vaikuttaa moninaiselta ja hyvin laskennalliselta. Osa vaikutuksista on selkeitä, kuten vaikka kulukorvauksen maksamatta jättäminen ym., mutta on vaikeampi laskea taloudellisia vaikutuksia palveluun osallistumisen merkityksestä asiakkaalle. Jos palvelut ruuhkautuvat/asiakkaat jäävät ilman palvelua, voi vaikutukset heijastua muiden palvelujen tarpeena. Kuntouttava työtoiminta palveluna on usein ollut pitkäkestoinen palvelu, joka on antanut osallistujalleen mahdollisuuden kuntoutua ja rakentaa mm. sosiaalisia suhteita, vaikka esimerkiksi työllistymisen tulokset ovat jääneet heikommiksi. Kuten aiemmassa vastauksessa on todettu, kuntouttavaa työtoimintaa sen lakisääteisestä luonteesta huolimatta järjestettiin vuosien saatossa hyvin eri tavalla, joten kustannusten ja vaikutusten laskeminen on hyvin haastavaa. Toki kuntouttavalla työtoiminnalla ei ole ollut enää samanlaista vaikutusta työttömyysetuusmaksuihin, kuin aiemmin, mikä osaltaan on voinut vaikuttaa palveluun kokonaisuutena. Lisäksi uuden palvelun vapaaehtoisuus voi heijastua enenevänä palvelutarpeena työvoimapalveluissa, mikä tuo sinne kustannuspaineita niin palveluihin kuin resursseihin. Hallituksen esityksen mukaan osa asiakkaista olisi suoraan siirtymässä työllisyyspalveluihin palvelutarpeensa mukaisesti.

19 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten muista vaikutuksista ja yhteisvaikutuksista?

-

Perustelut tiiviisti?

Hyvinvointialueella tulisi olla kannusteita työllisyyden edistämiseksi. Palvelujen kriteerien väljyys sekä asiakkaiden osallistumisen vapaaehtoisuus ei anna riittävän oikeaa kuvaa vaikutuksista. Vastuiden selkeyttäminen ja yhteistyön tiivistäminen luo pohjan tuloksettaalle palvelujen yhteensovittamiselle, mutta tämä voi näyttäytyä alueilla hyvin erilaisena mm. resurssien vuoksi, mikä saattaa asettaa asiakkaita eriarvoiseen asemaan. Toisaalta hyvin tiukoista kriteereistä on syytä luopua ja palvelujen tulisi olla joustavia.

Ehdotus sosiaalihuollosta vastaavan viranhaltijan uudesta tehtävästä on kannatettava nimenomaan liittyen tässä yhteydessä toimijoiden välisen yhteistyön kehittämiseen. Ottaen huomioon kuntouttavan työtoiminnan päättyminen ja se, että aktivointisuunnitelmien laatiminen tällaisenaan päättyy, mitkä olleet aiemmin työvoimaviranomaisen ja hyvinvointialueen välisen yhteistyön perusrakenteita. Tässä tilanteessa yhteisten palvelupolkujen kuvaaminen ja kaikenlainen yhteinen kehittäminen ja tilannekuvan luominen on resurssiviisasta, mikä tulee edelleen huomioida tärkeänä tehtävänä.

Noronen Virpi
Kuopion kaupunki